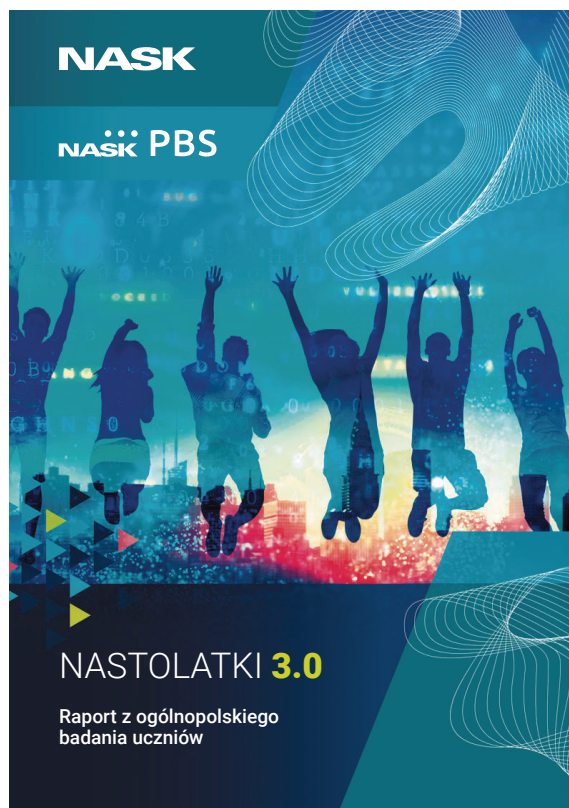

Nastolatki 3.0 – nowy raport NASK

Maria Zajęc

Podczas konferencji prasowej w siedzibie Państwowego Instytutu Badawczego NASK, która odbyła się 11 kwietnia 2019 roku, zaprezentowano najnowszy raport *Nastolatki 3.0*. Zawiera on wyniki trzeciej edycji badania poświęconego korzystaniu z internetu przez polską młodzież. W badaniu wzięło udział 1173 uczniów z 55 szkół z różnych rejonów Polski. Najliczniejszą grupę wśród badanych stanowili uczniowie klas 7 i 8 szkół podstawowych (531 osób), nieco mniejsza była grupa licealistów (456 osób). Pozostała część respondentów to uczniowie techników (161 osób) oraz gimnazjów (25 osób).

Pierwsze badanie z tego cyklu odbyło się w 2014 roku z inicjatywy i na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka, kolejne w roku 2016. Metodologia badań za każdym razem była podobna, choć zmieniały się nieco ich cele szczegółowe oraz wykorzystywane narzędzia. Autorzy deklarują, że, mimo wprowadzanych zmian, wyniki są porównywalne i mogą stanowić źródło wiedzy na temat *aktywności nastolatków w internecie, edukacyjnej roli internetu i urządzeń mobilnych, przyjmowanej przez nastolatki sieciowej tożsamości, ich zachowań, świadomości zagrożeń i sposobów reagowania na przemoc*. Dają też podstawy do obserwacji, jak zmieniały się preferencje młodych ludzi w zakresie wykorzystywanych urządzeń, miejsca korzystania z internetu, a przede wszystkim ilości czasu spędzanego w sieci. Wobec powszechnej już dziś dostępności urządzeń mobilnych nikogo raczej nie zaskakują dane mówiące o tym, że wśród współczesnych nastolatków najczęściej wykorzystywanym urządzeniem dającym dostęp do internetu jest smartfon (93,9% wskazań). W charakte-

rze ciekawostki można dodać, że w 2014 roku wielu ankietowanych korzystało z internetu na komputerze stacjonarnym, a w 2016 roku już nieco ponad połowa badanych (52,8%) deklaruwała, że nie stosuje tego urządzenia nawet w szkole, choć nadal jest to najczęściej spotykany rodzaj wyposażenia szkolnych pracowni informatycznych. W 2019 roku odsetek użytkowników komputerów stacjonarnych zmniejszył się do 28,9%.

Bardziej znaczącą informacją jest ilość czasu spędzanego przez młodych ludzi w internecie – trzy lata temu jedna trzecia (31,3%) badanych deklaruwała, że korzysta z internetu przez ponad 5 godzin dziennie. W najnowszym badaniu przedziały czasowe są nieco inne, tym niemniej wyniki pokazują, że aż 44,6% respondentów spędza w sieci co najmniej 4 godziny na dobę, w tym 12% z nich wybrało odpowiedź „8 lub więcej godzin”. Z kolei grupa tych, którzy korzystają z internetu nie dłużej niż godzinę w ciągu dnia to tylko 8,9% populacji badanych.

Młodzież potrzebuje internetu głównie, by mieć dostęp do mediów społecznościowych (Facebook, Snapchat, Instagram) oraz serwisów oferujących muzykę i filmy (najczęściej YouTube). Niemalym zainteresowaniem, szczególnie wśród chłopców, cieszą się też gry online (40,8%). Zdecydowanie częściej respondenci są odbiorcami treści internetowych, natomiast ich aktywność jako twórców sprowadza się na ogół do publikowania zdjęć. Przy czym, jak wynika z raportu, rośnie odsetek nastolatków świadomych potrzeby ochrony swojej prywatności – szczególnie jest to widoczne wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Jednakże wielu z nich uważa, że za ochronę prywatności

użytkowników internetu powinni być odpowiedzialni administratorzy witryn i serwisów internetowych.

Omawiany raport zawiera również odpowiedzi na pytania o wykorzystanie internetu dla celów edukacyjnych, i choć wskaźniki są stosunkowo wysokie, to bliższa analiza musi nasuwać pewne wątpliwości. Dla przykładu 50,6% badanych nastolatków odpowiadając na pytanie: „Do jakich aktywności najczęściej używasz internetu?” wskazało odrabianie lekcji. Warto dodać, że równocześnie wśród serwisów wykorzystywanych w celach edukacyjnych poczesne miejsce zajmuje niezmiennie Wikipedia (76,3%), na drugim miejscu plasuje się wyszukiwarka Google (62,6% wskazań), a po niej serwisy Ściąga (sciaga.pl) – 51,9%, YouTube – 47,5% i Odrabiamy (odrabiamy.pl) – 37,6%. Z dość dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, że wymienione serwisy i aplikacje odwiedzane są przez uczniów w celu znalezienia gotowych odpowiedzi i rozwiązań zadań domowych. Co ciekawe, bardzo niskie są wskaźniki wykorzystania darmowych serwisów, które mają wspierać samodzielne poszerzanie wiedzy, takich jak serwis udostępniający bezpłatnie cyfrowe wydania książek, w tym lektury szkolne (wolnelektury.pl) – tylko 9,6%, internetowa Encyklopedia PWN – 8,1% lub Khan Academy, dostępna także w wersji polskiej (pl.khanacademy.org) – tylko 3,1% wskazań. Daje się zauważyć sprzeczność pomiędzy trzema ostatnimi wartościami a wysokim odsetkiem odpowiedzi na pytanie o oczekiwania związane z rozwojem internetu – najliczniejsza grupa, bo aż 74% badanych, wybrała stwierdzenie: „mam nadzieję, że będzie coraz więcej otwartych i bezpłatnych zbiorów wiedzy, książek, filmów, muzyki”.

Autorzy badania zapytali także nastolatków o to, czy odrabiając lekcje, współpracują z kolegami/koleżankami za pośrednictwem internetu. Około 40% uczniów potwierdziło, że współpracują w tym zakresie z rówieśnikami kilka razy w tygodniu (28,3%) lub nawet codziennie (15,3%). Niestety, nie należy zapominać, że pojęcie współpracy może być różnie rozumiane i w języku uczniowskim odnosi się również do kopiowania zadań domowych od tych, którzy rozwiązali je wcześniej.

Na bardziej ogólne pytanie: „Czy według Ciebie internet odgrywa pozytywną rolę w Twojej edukacji?” prawie 80% uczniów odpowiedziało twierdząco (51,9% – zdecydowanie pozytywną, a 27,7% – raczej pozytywną). Stosunkowo liczna grupa respondentów (61,9%) wskazała też obszar „edukacja, szkoła, studia, kursy” jako tę sferę życia, w której powinno się w większym stopniu wykorzystywać możliwości internetu. Jak zwykle przy pytaniach zamkniętych trudno jest precyzyjnie ustalić, co tak naprawdę oznaczają podawane liczby. Z pewnością interesujące byłoby pogłębienie badań poprzez umożliwienie udzielania odpowiedzi otwartych, uzasadniających bądź ilustrujących wybierane opcje w kwestionariuszu. Z tego względu lektura raportu pozostawia pewien niedosyt – niektóre statystyki wydają się zbyt ogólne lub uproszczone. Niewątpliwą wartością badania jest natomiast wskazywanie pewnych trendów, tak w zakresie sposobu

korzystania z internetu, jak i świadomości młodych użytkowników. Warto przy okazji zaznaczyć, że wiek inicjacji internetowej szybko się obniża. W 2016 roku ankietowani podawali, że zaczęli korzystać z sieci mając 10 lat, natomiast już trzy lata później jest to 7 lat i zapewne ten trend będzie się utrzymywał.

W tym kontekście interesująca jest samoocena nastolatków w odniesieniu do roli, jaką smartfon pełni w ich codziennym życiu. Odpowiedzi udzielali, wybierając z podanej listy opinie, które charakteryzują ich sposób korzystania z telefonu/smartfonu. W raporcie można przeczytać, iż *ponad połowa respondentów (56%) zadeklarowała, że powinna mniej korzystać z telefonu komórkowego, a 42%, że ten czas jest dłuższy niż początkowe założenie. Nieco ponad jedna trzecia badanych przyznała, że próbowała ograniczyć czas poświęcony na użytkowanie smartfonu, ale próby te nie powiodły się (36%)*. Niepokój rodziców i wychowawców powinien wzbudzić wybór stwierdzenia „Moje życie byłoby puste bez telefonu” przez 31% respondentów oraz „Czuję się zniecierpliwiony i zdenerwowany, gdy nie mogę korzystać z telefonu/smartfonu”, które zaznaczyło w ankietach 27% nastolatków. Bardzo podobne wartości procentowe dotyczą też odpowiedzi „Odczuwam potrzebę używania telefonu zaraz po tym, jak przestaje go używać”, „Bywam zmęczony i niewyspany z powodu nadmiernego używania telefonu” oraz „Zaniedbuję zaplanowane czynności lub obowiązki z powodu używania telefonu” – każda z tych opcji została wybrana przez około jedną czwartą populacji badanych (26%). Może to z jednej strony świadczyć o świadomości negatywnych skutków stałej „obecności” telefonu w życiu młodych ludzi, ale zestawione z opinią „Czuję, że moje relacje ze znajomymi, z którymi komunikuję się za pomocą telefonu/smartfonu, są bardziej zażyłe niż moje bezpośrednie relacje ze znajomymi ze świata realnego”, którą zaznaczył w ankiecie co piąty badany nastolatek, powinno skłaniać do refleksji nad potrzebą przeciwdziałania obserwowanym zjawiskom.

Warto także spojrzeć na odpowiedzi dotyczące reguł w zakresie korzystania z internetu ustalanych przez rodziców badanych nastolatków. Tylko 36,6% wyznacza swoim dzieciom limit czasu, jaki mogą spędzić w internecie. Jeszcze mniej, bo 20,6% ustala z nimi zasady dotyczące treści, które mogą oglądać w sieci, a 17,9% sprawdza, co faktycznie oglądają. Co trzeci rodzic (31,9%) rozmawia z dzieckiem profilaktycznie, aby zapobiec zagrożeniom, podobną liczebnie grupę (32,7%) stanowią ci, którzy robią to zawsze, gdy podejrzewają, że ono tego potrzebuje. Natomiast co drugi rodzic (51,8%) podejmuje rozmowę, gdy dziecko zgłasza problem związany z internetem.

Omówione tutaj zagadnienia stanowią tylko pewien wycinek badań zrealizowanych przez NASK. Z pewnością warto zapoznać się z pełną treścią raportu – w pierwszej kolejności powinni to uczynić rodzice i edukatorzy.

Link do raportu można znaleźć na stronie NASK pod adresem: <https://www.nask.pl/pl/aktualnosci/wydarzenia/wydarzenia-2019/1539,Mlode-smartfony-jak-sie-zyje-z-internetem-w-kieszeni.html>.